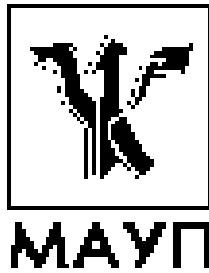

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС: перспективи розвитку вищої освіти України

Матеріали VII Міжнародної наукової конференції
“Модернізація вищої освіти України в умовах
Болонського процесу: аналіз вітчизняного досвіду
і перспективи розвитку”,
м. Одеса, 29–31 травня 2007 р.
і VIII Міжнародної наукової конференції
“Стан і перспективи розвитку вітчизняної системи
вищої освіти в контексті Болонського процесу”,
м. Судак (Автономна Республіка Крим), 13–16 вересня 2007 р.

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2008

ББК 74.58(4УКР)я43
Б79

Відповідальний редактор В. М. Чирков
(видання здійснене в рамках проекту “Наукові праці МАУП”)

Болонський процес: перспективи розвитку вищої освіти
Б79 України: Матеріали VII Міжнар. наук. конф. “Модернізація вищої освіти України в умовах Болонського процесу: аналіз вітчизняного досвіду і перспективи розвитку”, м. Одеса, 29–31 трав. 2007 р. і VIII Міжнар. наук. конф. “Стан і перспективи розвитку вітчизняної системи вищої освіти в контексті Болонського процесу”, м. Судак (Автономна Республіка Крим), 13–16 верес. 2007 р. — К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008. — 368 с.: іл. — Бібліогр. в кінці статей.

ISBN 978-966-608-846-1

У пропонованому збірнику наукових праць висвітлюються проблеми реформування системи вищої освіти України, трансформації освітньої системи країни в умовах розвитку постіндустріального суспільства. Вища освіта розглядається в контексті державної політики України.

Для науковців, державних службовців, менеджерів освіти, викладачів і студентів, які навчаються за такими напрямками і спеціальностями: державне управління, політологія, менеджмент, маркетинг, педагогіка, міжнародні відносини.

ББК 74.58(4УКР)я43+74.58я43

ISBN 978-966-608-846-1

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2008
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2007

Таравська Я. В. Національна освіта в контексті інтеграції в Болонську освітню систему	274
Семенюк Т. В. Процес соціалізації молоді: стадії становлення особистості	277
Люзняк М. Е. Болонський процес і його перспективи для українських студентів	287
Касіян З. Я. Працевлаштування випускників вищих навчальних закладів як критерій їхньої конкурентоспроможності	289
Муравка П. П. Основні напрями реалізації інвестиційних проектів підприємств агропромислового комплексу регіону	295
Шегедин М. Б. Наближення вітчизняної системи медсестринської освіти до європейських стандартів	301
Шегедин М. Б., Смачило І. С. Кредитно-модульно-рейтингова система організації навчального процесу у Львівському державному медичному коледжі ім. Андрея Крупинського	305
Павлюк В. В., Савельєва Т. В. Інформаційне забезпечення навчально-методичної роботи вищих навчальних закладів на засаді використання табличного процесора Microsoft Excel	310
Головко Н. І. Формування правової свідомості молоді як педагогічна проблема	312
Кузнецова О. О. Особливості самостійної роботи студентів як складової навчального процесу	319
Білокінь Г. М. Основні засади підготовки банківських фахівців у контексті Болонського процесу	324
Брунько Ж. А. Причины и факторы реальной дифференциации заработной платы	326

ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВИПУСКНИКІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЯК КРИТЕРІЙ ЇХНЬОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Останніми роками через збільшення обсягів прийому на навчання до ВНЗ суттєво зростає чисельність їх випускників. У 2004 р. випущено понад 580 тис. фахівців, у тому числі вищими навчальними закладами III–IV рівнів акредитації — 416 тис. осіб, I–II рівнів акредитації — 164 тис. осіб. А у 2006/07 навчальному році контингент студентів I–V курсів загалом налічував майже 2,8 млн осіб (у тому числі за денною формою навчання — понад 1,6 млн осіб), з них у навчальних закладах III–IV рівнів акредитації вищу освіту здобувають понад 2,3 млн осіб, I–II рівнів акредитації — майже 500 тис. осіб.

У 2006/07 навчальному році мережа вищих навчальних закладів нашої країни налічувала 920 закладів усіх рівнів акредитації та форм власності. Наприклад, за оперативними даними Міністерства освіти і науки України станом на 30 вересня 2006 р. студентами перших курсів тільки державних вищих навчальних закладів I–IV рівнів акредитації стали понад 466 тис. осіб (у 2005 р. — 116,7 тис.).

На сьогодні поки що залишається складною проблема працевлаштування випускників вищих навчальних закладів як в цілому по Україні, так і в окремих її адміністративно-територіальних одиницях. Проте чисельність молоді, яка перебувала на обліку у службі зайнятості, зменшилася до 833,4 тис. осіб у 2003 р. проти 883,3 тис. у 2001 р., а рівень працевлаштованих цієї категорії безробітних збільшився відповідно з 31,6 до 35 %.

Основною причиною незайнятості серед молоді є складнощі у пошуку роботи після закінчення навчальних закладів, оскільки мають місце негативні тенденції, що характеризують наростаючу диспропорцію та суперечності між пропозицією на ринку освітніх послуг і попитом на ринку праці. За умов зростання темпів приросту обсягів прийому, контингенту студентів, випуску, що свідчить про наявність процесу масовості вищої освіти, зростатиме соціальне напруження на ринку праці серед молоді, яка здобула вищу освіту за визначеною спеціальністю. Відсутність чіткої маркетингової стратегії на ринку освітніх послуг і ринку праці орієнтує підготовку не на потреби економіки, а на попит молоді на певні спеціальності, що створює умови для зростання безробіття за окремими з них. У зв'язку з цим станом на 2006–2007 рр. понад 24 тис. осіб здобувають другу вищу освіту.

Водночас, незважаючи на проблеми щодо працевлаштування випускників, надалі не планується зменшення масштабів їхньої підготовки. Завдання, з одного боку, полягає в тому, щоб у нестабільній економічній ситуації при загальному дефіциті робочих місць привести у відповідність зростаючі обсяги підготовки з потребою країни в кадрах високої кваліфікації, не допустити значного рівня безробіття серед громадян з вищою освітою. З іншого боку, вирішити пріоритетне стратегічне завдання забезпечення інноваційного розвитку держави через систему підготовки “наука – освіта — технології”.

Насамперед варто вживати заходів щодо вдосконалення на державному та регіональному рівнях системи сприяння працевлаштуванню випускників вищих навчальних закладів, посилення координації дій між центральними та місцевими органами виконавчої влади, службами зайнятості, між вищими навчальними закладами, роботодавцями, мотивації роботодавців щодо надання випускникам першого робочого місця за фахом. Крім того, статтею 22 Закону України “Про вищу освіту” визначено, що головними завданнями вищого навчального закладу є вивчення попиту на окремі спеціальності на ринку праці і сприяння працевлаштуванню випускників.

Державна політика у сфері формування професійно-освітнього потенціалу населення спрямовуватиметься на створення правових, економічних, соціальних та організаційних засад для отримання молоддю професійних знань відповідно до потреб і

можливостей особистості у здобутті освіти та ситуації на ринку праці щодо попиту на робочу силу певного професійного спрямування.

Основними напрямками державної політики у сфері формування професійно-освітнього потенціалу населення у 2005–2008 рр. стане переорієнтація ринку освітніх послуг на потреби роботодавців:

- через обґрунтоване державне замовлення на підготовку кадрів, запровадження системи тендерів на його розміщення;
- стимулювання навчальних закладів, що здійснюють підготовку кадрів відповідно до потреб роботодавців;
- розробку та запровадження ефективного механізму взаємодії навчальних закладів і роботодавців.

У цьому разі планується поліпшити систему обміну інформацією, формування та постійну актуалізацію єдиного банку даних щодо потреби в кадрах з вищою освітою за певними освітньо-кваліфікаційними рівнями, нормативно-правову базу для визначення технологій, процедур і правил працевлаштування випускників.

Правові питання працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, їхні права та обов'язки регламентовані Законом України “Про вищу освіту”, Кодексом законів про працю України, Законом України “Про зайнятість населення”, іншими законодавчими актами з цих питань. Права та обов'язки, а також порядок працевлаштування випускників, які навчались за державним замовленням, регламентовані, крім того, постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 1996 р. № 992 “Про порядок працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, підготовка яких здійснювалась за державним замовленням”.

Випускники, які не були працевлаштовані одразу після закінчення вищого навчального закладу, мають право зареєструватись у Державній службі зайнятості як такі, що шукають роботу. Цією службою випускникам підбирається відповідна робота з урахуванням спеціальності. Якщо такої не запропоновано, то згідно із законодавством про зайнятість населення їм надається статус безробітних з виплатою допомоги по безробіттю. У цей період вони згідно зі статтею 19 Закону України “Про

зайнятість населення” мають право на безоплатну професійну підготовку і перепідготовку, а також на оплачувані громадські роботи згідно зі статтею 23 Закону України “Про зайнятість населення”.

Відповідно до Державної програми зайнятості населення на 2005–2008 рр. у вищих навчальних закладах сформована мережа молодіжних підрозділів з працевлаштування (центрів праці), які діють на громадських засадах або у штаті вищих навчальних закладів. Проте варто зазначити, що без участі підприємців і бізнесменів неможливо стовідсотково осучаснити зміст вищої освіти, визначити правильні обсяги підготовки спеціалістів, вирішити питання практичної підготовки студентів та їх працевлаштування.

Для розвитку відносин із роботодавцями та реалізації багатьох стратегічних завдань у цій галузі Міністерство освіти і науки України ініціює розробку та підписання Генеральної угоди між Міністерством освіти і науки і Федерацією роботодавців України щодо підготовки фахівців з вищою освітою. Завдяки Угоді будуть запроваджені довгострокової програми підготовки молодих кадрів для різних галузей економіки з наданням пільг роботодавцям — учасниками цих програм. Першим кроком у цьому напрямі стане створення при Міністерстві освіти і науки Міжвідомчої координаційної ради з представників зацікавлених міністерств і відомств, Української спілки підприємців і промисловців тощо.

Проблема працевлаштування випускників вищих навчальних закладів безпосередньо пов’язана з результатами моніторингу ринку праці, точним прогнозуванням потреб у фахівцях певного напрямку діяльності й регулювання цього ринку через формування обґрунтованого державного замовлення та ліцензованого обсягу у ВНЗ. В умовах конкуренції ситуація на ринку праці динамічно змінюється. Тому важливим і актуальним є питання чіткого розуміння того, представників яких професій, якої кваліфікації потребуватиме кожна галузь економіки на прогнозований період. Розуміючи потреби ринку праці, виникає необхідність організації реального моніторингу працевлаштування випускників.

Важливим стане створення єдиного електронного банку даних потреб підприємств, організацій та установ у фахівцях з вищою освітою та резюме випускників вищих навчальних за-

кладів. До створення Єдиного електронного банку даних, окрім Міністерства освіти і науки, мають долучитися Міністерство праці та соціальної політики, інші зацікавлені центральні органи виконавчої влади.

Вже сьогодні є можливість поліпшити процес забезпечення робочими місцями молодих фахівців. Для цього необхідно прийняти комплексну державну програму працевлаштування випускників. Державна програма має передбачити стимулювання підприємств щодо працевлаштування випускників, бронювання робочих місць для молодих спеціалістів з вищою освітою, визначення реальних соціальних гарантій.

Таким чином, з метою підвищення рівня конкурентоспроможності навчального закладу на ринку освітніх послуг одними з основних завдань ВНЗ є організація і контроль професійно-практичної підготовки фахівців, добір місць виробничої практики та працевлаштування випускників. Одним із способів реалізації визначених завдань може слугувати систематична участь навчального закладу у таких заходах, як “Сучасна освіта України”, “Освіта і кар’єра”, “Ярмарок вакансій”.

Інформація про працевлаштування
випускників денної форми навчання у 200_ році
(назва вищого навчального закладу)

№ з/п	Спеціальність		Випущено осіб		
	Шифр	Назва	Разом*	З них:	
				працевлаштовано	надано право на самостійне працевлаштування
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Спеціалісти					
...	...				
	Разом				
Магістри					
...	...				
	Разом				

* Примітка: гр.(4) = гр.(5) + гр.(6).

Керівник вищого навчального закладу _____
(ПІБ, підпис)

Виконавець _____
(ПІБ, підпис)

З метою проведення моніторингу працевлаштування випускників варто формувати статистичну базу даних щодо випуску та працевлаштування випускників певного року за освітньо-кваліфікаційними рівнями “спеціаліст”, “магістр” і регламентованою формою, наведеною вище.

Забезпечення оптимізації структури вищої освіти та обсягів підготовки й перепідготовки кадрів з вищою освітою в контексті інноваційного розвитку економіки; надання державної підтримки підготовці фахівців за напрямками, які стимулюють розвиток пріоритетних базових галузей економіки у форматі “наука — освіта — технології” шляхом інтеграції з науковими установами та виробництвом, є на сьогодні пріоритетним напрямом реформування вищої освіти. Україна як учасниця Болонського процесу прагне до 2010 р. увійти в єдиний європейський освітній простір і органічно поєднати його із простором європейських наукових досліджень. Саме такий підхід повинен забезпечити її участь у створенні “Європи знань” і конкурентоспроможність в європейській системі вищої освіти.

Література

1. Закон України “Про вищу освіту” від 17 січня 2002 р. № 2984-III.
2. Указ Президента України “Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні” від 4 липня 2005 р. № 4013/2005.
3. Забезпечення якості вищої освіти — важлива умова інноваційного розвитку держави і суспільства: Виступ міністра освіти і науки України С. М. Ніколаєнка на підсумковому засіданні колегії МОН України з питань вищої школи. 2 березня 2007 р., м. Харків / За матеріалами Звіту прес-служби Міністерства освіти і науки України.
4. Доповідна записка Колегії Міністерства освіти і науки України “Про стан виконання державного замовлення вищими навчальними закладами на підготовку фахівців у 2006 р. та завдання щодо організації прийому у 2007 р.”.